

Оксана САПЕЛЯК

ПРЕВЕНТИВНА СИСТЕМА ВИХОВАННЯ ТОВАРИСТВА САЛЕЗІЯН

У статті піднімаються питання, не досліджені в українській етнології, про превентивну систему виховання дітей і молоді, засновником якої був італійський священник, нині святий Джованні Боско.

Ключові слова: превентивна система виховання, репресивна система виховання, Дон Боско, салезіани.

© О. САПЕЛЯК, 2012

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 2 (104), 2012

Виховання молоді — харизма Товариства Салезіян, одного з найпоширеніших і найчисельніших у світі монаших згромаджень. Причина популярності — місійна діяльність чину серед молоді в модерному і постмодерному суспільстві, в якому християнська віра перетворюється в житті людей в несуттєве видовище або формальне виконання певних обрядодійств. Напрямок християнської побожності, що гармонійно поєднує віру простих людей, церковну практику і «вплетені до них найпередовіші способи і методи виховання» [3, с. 3], пов'язані з особою італійського священника з м. Торіно о. Джованні Боско (1815—1888), засновником Салезіянської конгрегації.

40-ві роки ХІХ ст. — це період т. зв. промислової революції в Європі, коли на вулиці опинилися тисячі молодих людей, бездоглядних, обірваних і голодних. Дон Боско розумів соціальні причини нужденного становища молоді. Однак на протигагу соціалістам, лібералам, анархістам і комуністам, які будували плани «зруйнувати світ і побудувати новий, на свій лад» він протиставив: студії Закону Божого; професійного навчання молоді; пошуки праці для безробітних; контролювання, щоб працедавці укладали з молодими робітниками справедливі угоди; домагання від працедавців покращення умов праці. Тобто, Дон Боско не будував політичних партійних планів, його робота — своєрідна «швидка допомога» для бідних. Свою політику служінню вічним цінностям, служінню молоді він назвав «політикою *Отче наш*».

Скоро навколо священника — чималий гурток юнаків, а 1844 р. — це вже ораторій «Святого Франциска Салізського». Відтоді бере початок превентивна система виховання молоді в ораторії при храмі. Ораторії існували і до того. До них вибирали кращих підлітків. Дон Боско підбирав своїх вихованців за протилежним критерієм, почавши із колишніх ув'язнених, малолітніх робітників, котрі опинилися далеко від родини. Ядром цього ораторію стала «покинута» молодь, якою не опікувалася ні родина, ні громада, ні держава. Священники в ораторіях працювали зазвичай тільки 2—3 години в неділю. В ораторії Дона Боска молодь знаходилася не кілька годин, а весь вихідний день. Робота продовжувалася і в будні дні щодня: заняття у вечірній школі, зустрічі священника з вихованцями на робочих місцях.

В ораторії Дон Боска вперше в педагогічній практиці появилось поняття «весела прихильність», коли

сам священник заводив веселі ігри. Учитель казав: «Грайте, стрибайте, шуміть, бігайте. Мені важливо тільки одне: щоб ви не грішили» [9, с. 126]. Для першого ораторію він придбав, звісно, книги, а окрім них — городки, ходулі (м'ячів тоді ще не було). Найбіднішим отець допомагав їжею, одягом, взуттям. В недільний день вранці священник відкривав церкву. Діти і молодь приходили сповідатися, потім Літургія, причастя, пояснення Євангелія. Після проповіді — обід, тоді ігри (городки, ходулі, стрільба з дерев'яних рушниць, битви на дерев'яних мечях, гімнастика). За той час Дон Боско провадив індивідуальні розмови з окремими дітьми. О 14.30 — початок уроку Закону Божого, потім — розарій. Після цього до вечора знову ігри. Увечері поверталися до храму, співали молитви [9, с. 155]. Під час ігор в ораторії панували веселість, гамір, що для оточуючих, які привикли до ригоризму, було незрозумілим, навіть неприйнятним. Священикові доводилося долати значні труднощі, аби обстояти свою методу праці з підлітками.

Щоб розширити вплив на молодь, Дон Боско вирішив видавати спеціально для юнацтва популярну літературу. Священник задумав систематично публікувати релігійну літературу **народною мовою**. 1845 р. вийшла перша книжка «Історія Церкви для шкіл», 1847 р. — «Священна історія», 1849 р. — «Десятична система числення». Він повів справжню боротьбу за порятунок молоді. Слідуючи своїй політиці «Отче наш», 1853 р. Дон Боско організує майстерні для молоді як протиставлення аморальності і безбожності серед робітників. Першою стала взуттєва майстерня, де було два стільці, а учителем — сам священник. Друга швейна майстерня, в якій учителем о. Джованні допомагала його мати Маргарита. 1854 р. він відкриває переплітну майстерню, а 1856 р. — столярню, згодом — друкарську. 1862 р. — кузню. Таким чином ведеться підготовка кваліфікованих робітників, які виховуються на християнських принципах.

У другій половині XIX ст. католицькі організації починають створювати товариства взаємодопомоги, народні банки, страхові товариства, школи. Відповідаючи на нагальні вимоги часу формувати інтелігенцію, конгрегація Дона Боска розпочала нову діяльність: відкриття коледжів. Салезіяни, вихідці з ораторію, ставали викладачами коледжів для дітей бідноти. Основний об'єкт салезіянської місії: **неза-**

можна молодь, вихідці з народу. Саме до їх потреб салезіяни пристосовували свої центри. Особливість вчення Дона Боска полягала в тому, що не бідна молодь повинна пристосовуватися до Салезіян, а навпаки — Салезіяни і їх центри мають пристосовуватися до потреб цих підлітків.

Конгрегація Дона Боска ще за його життя розростається по всьому світу. Він створює і опікується також монашим товариством «Дочки Діви Марії — помічниці християн», завдання яких — турбота про дівчат-сиріт, дівчат із бідних родин. За життя о. Боска жіночий чин як гілка Салезіянського Товариства розгорнув працю по всій Італії, Франції, Південній Америці. В умовах антиклерикалізму, характерного для другої половини XIX ст., навчальні заклади Дона Боска стрімко розростаються. Перший коледж був відкритий 1864 р. у м. Ланцо. Згодом майже кожного року — новий навчальний заклад. До 1888 (року смерті о. Боско) у різних країнах світу існувало 64 обителі, де трудилося 768 салезіян. Салезіянські коледжі випустили величезне число молоді, яка стала вагомою частиною християнської Європи.

Система виховання Дона Боска стає центром уваги світового освітянства. Яким чином безпритульні, вчорашні в'язні, покинуті і відкинені суспільством молоді люди ставали чесними громадянами, високопрофесійними працівниками? — питання, яке цікавило не тільки педагогів. В інтерв'ю 1884 р. на прохання журналіста газети «Журналь де Ром» («Journal de Rome») розповісти про систему виховання священник відповідає: «Вона дуже проста: дати свободу підліткам робити те, що їм подобається. Вся таємниця полягає в тому, щоб виявити пагінці їх позитивних якостей, а потім постаратися їх розвинути. Адже всі із задоволенням роблять те, що вміють робити. Я керуюся тим принципом, — і всі мої вихованці трудяться не тільки енергійно, але й із любов'ю. За 46 років я ніколи не застосовував покарань. І смію твердити, що всі мої вихованці дуже люблять мене» [9, с. 433].

Суть своєї системи роботи з молоддю Дон Боско коротко виклав 1863 р., коли написав пам'ятку для свого вихованця священника о. Руа, відправляючи його відкривати семінарію в м. Мірабелло. Згодом давав таку ж своєрідну інструкцію іншим директорам навчальних закладів, назвавши її «Конфеденційна пам'ятка для директорів», яка складалася із

шести частин. У першій із них: «Для тебе особисто» йдеться про те, що директор повинен бути спокійним; кожен ранок починати із коротких роздумів, а вдень поклонятися Святим Дарам; Службу Божу відправляти уважно і з вірою. Як керівникові старатися, щоб учні й викладачі любили його; даючи розпорядження і виправляючи, завжди потрібно показувати, що ти бажаєш добра, а не сваволиш; терпіти, щоб запобігти гріху; перш, ніж прийняти якесь рішення, добре його обдумати; якщо про когось повідомили будь-що, постаратися все спочатку добре в'ясувати, ніж винести своє судження. Друга коротенька частина «З викладачами» хоч складається всього із двох пунктів, очевидно, не втрачає донині своєї важливості: 1) директорові необхідно вести бесіди з викладачами, і, дізнавшись про якісь потреби, зробити все, щоб допомогти; 2) викладачі повинні уникати особливої прихильності до когось із вихованців. У третій частині «З асистентами» Дон Боско рекомендує директорам розмовляти з виховниками, щоб почути їх думку про вихованців. Асистенти повинні бути серед підлітків під час перерв, точно виконувати свої обов'язки. Четверта частина присвячена відносинам із вихованцями. Дон Боско не рекомендує приймати до коледжу підлітка, якого виганяли з інших коледжів. З числа учнів радить організувати товариство Непорочного Зачаття. Своім директорам рекомендує під час перерв перебувати серед молоді і постаратися кожному сказати тихо («на вушко») кілька лагідних слів. В цьому педагог бачив секрет завоювання молодих сердець. У п'ятій частині «З екстернами» він наголошує на тому, що директор повинен бути милосердним і поштивим стосовно екстернів; у матеріальних справах потрібно погоджуватися з усім, навіть тоді, коли це невигідно, тільки б зберігати любов. Обов'язки, самолюбство, наполегливість, розум, зарозумілість і навіть честь — все треба принести в жертву ради Божої слави. Шоста частина «Додаток», який дописав Дон Боско дещо пізніше, заакцентує наступне: старатися ніколи не вимагати того, що неможливо виконати або що шкідливе для здоров'я; перше, ніж щось вирішувати, піднести серце до Господа; намагатися задовільнити схильність кожного, доручаючи ті справи, які тому ближче до душі; економити на всьому, але хворі не повинні ні в чому терпіти нужди; неприємні діла або ті, які стосуються дисципліни, доручати іншим.

Власне, ці короткі поради Дона Боска для директорів є основою його превентивної системи виховання, яка набула поширення у світовій системі сучасної освіти. Генеральний Настоятель Дон Хуан Веккі в листі до Салезіян «Події в Церкві і сім'ї», покликаючись на дані Центрального архіву Товариства, озвучує таке: між 1888 і 1900 рр. Дону Руа, який тоді обіймав посаду Генерального Настоятеля, надійшло 664 запити з різних країн світу із проханням створити салезіянські обителі. Більше 200 з них були задоволені [10, с. 29]. За той час число салезіян у світі виросло до 4000. Салезіянські місії поширилися на Патагонію і Вогняну Землю, Бразилію і Еквадор, Мексику і Китай, Індію і Єгипет та інші країни світу [4, с. 16]. Наприкінці 2011 р. на п'яти континентах у 131 країні трудиться 15558 салезіян. У їх школах різного рівня (від початкових до вищів) навчається понад 1059300 молодих людей.

Постать Дона Боска, діяльність салезіян були близькими і зрозумілими українцям ще наприкінці ХІХ ст. Соціально-економічні труднощі, криза Церкви, криза людини — це ті проблеми, які хвилювали насамперед національно свідому частину суспільства. Український журнал «Прапор», який видавався в 1897—1900 рр. в Перемишлі, постійно піднімав питання праці священників у напрямі покращення економічного та культурного життя народу. При цьому насамперед ставилося питання освіти та виховання: дітям селян потрібно не тільки допомогти здобувати знання, а й «виховувати якнайстараннішим вихованням національним, щоби... не пропав для народу ніхто, щоб для них всіх вітчизна була «вертепом, навколо якого оберталися всі їх мислі». Тобто ставиться питання про інтелігенцію з народу, яка повинна «відчувати себе місіонерами, які мають навчати добра, взаємної любові, взаємної оборони...» [1, с. 205]. То був період, коли українські священники разом з учителями розгортали працю в напрямі економічної допомоги селянам: організовували безпроцентні позичкові каси на будівництво або придбання землі; створювали кооперативи, громадські комори; працювали в «Просвітах», читальнях тощо. Одним із таких священників-ентузіастів був отець Кирило Селецький, парох у с. Жужіль на Львівщині.

1897 р. о. Кирило здійснив поїздку в Італію з метою ознайомитися з працею європейського духовен-

ства. Тут він мав можливість побувати в м. Торіно, в Салезіянській конгрегації, придивитися до праці салезіян. Його глибоко вразила і схвилювала постать Дона Боска, який став взірцем для українського священика. Повернувшись в Україну, «негайно взявся писати про нього книжку, щоб поділитися своїм досвідом, своїми враженнями, своїм духовним зростанням від знайомства з ділом о. Івана Боска» [7, с. 24], — пише про жужелівського пароха єпископ Андрій Сапеляк. Праця о. Кирила Селецького «Отець Іоанн Боско. Його життє і діла», видана в Перемишлі 1900 р., — перший в Україні твір про італійського святого, видатного педагога. У коротенькому вступному слові автор передовсім зазначає велику вартісність для українців виховної місіїної діяльності Дон Боска, який «опікувався тими, яких світ відкинув від себе і засудив на моральний занепад... з тієї вуличної збиранини зумів він виробити придатний для заснованих ним богоугодних і гуманних інституцій...» [8, с. 6]. В кінці книжки, в «Додатку», о. Кирило продовжує висловлену ним думку на основі своїх спостережень італійської молоді в Торіно: «Ця побожна молодь впевнено потім вступає до боротьби зі світовими перипетіями... Велике число вихованців Салезіянських зайняло достойне місце в державному управлінні. Багато є добрих промисловців і чесних купців. Деякі є взірцевими вчителями, деякі досягли в армії генеральського чину» [2, с. 87].

Відтак отець Селецький переконує, що Салезіянське Товариство — необхідне для Української Церкви і народу. Основна частина праці складається з двох розділів. У першому — подано біографію італійського святого, у другому — автор розповідає про вибрані ним дивовижні події та явища з життя Дона Боска. Отець Кирило обумовив, що при написанні книжки він послуговувався головним чином французькими публікаціями. Однак ця праця, як відзначалося свого часу в рецензійній статті журналу «Прапор», написана так, що особа Дона Боска і його Товариства не тільки зрозумілі, але й органічно близькі українському загалові. Рецензент досить різко висловлюється про українську інтелігенцію (в т. ч. священиків), які «мало жураються майбутнім народу», або зовсім про життя народу «не мають гадки», задовольняються «фантастичними мертвими мріями» [2, с. 335]. Автор статті впевнений, що книжка о. Селецького повинна бути в кожній українській бібліо-

теці, оскільки «велична її ціль», адже показує, що для народу потрібна щоденна «мурашина праця». «Зрозуміло, — розмірковує критик, — не кожний може бути таким, яким був о. Боско, але кожний повинен знати плоди його діла, і старатися ті діла хоч у тисячній частці наслідувати задля обов'язків з огляду на опушену молодь в л а с н о г о н а р о д у» [2, с. 337]. До рецензії редактор журналу додав інформацію про те, що поляки вже заснували польське Салезіянське Товариство, висловлює думку про необхідність створити таке ж українське: «Коли ж ми дійдемо до черги, щоби зділати подібне?» [2, с. 336]. 1992 р. книга о. Кирила Селецького перевидана у Львові, доступна для українського читача. Підняті в ній проблеми, хоч пройшло більше ста років від часу її появи, поза сумнівом, актуальні й важливі для сучасної України, оскільки духовно занедбані молоді нині значно більше, ніж на початку ХХ ст.

Постать торінського святого захопила й відому політичну та громадську діячку, письменницю, філософа Мілену Рудницьку. Вона написала об'ємне як за розмірами, так і за змістом дослідження «Дон Боско. Людина. Педагог. Святий», що побачило світ 1963 р. у Римі. Праця знайомить читача із дитячими та юнацькими роками життя Дона Боска. Авторка зупиняється на висвітленні ролі родини, головно матері у вихованні дітей. Вчений вдалося передати духовний поступ сільського юнака, який вона звела до формули: самоаналіз — самоконтроль — самовдосконалення. Підсумовуючи цей період життя майбутнього святого, українська дослідниця Мілена Рудницька наголошує на тому, що духовний ріст людини («все вгору і вгору») можливий за умови «кривавого труду» і «залізного зусилля» [5, с. 48]. У творі висвітлено питання організаційної праці Дона Боска, створення Салезіянської конгрегації, діяльності священика як будівничого храмів, видавця і публіциста, політика «Отче-нашу». З властивим Рудницькій скрупульозним науковим підходом вона намагається всебічно змалювати образ Апостола молоді. У творі він постає як людина від соматичних властивостей до деталей характеру. Мілена Рудницька чи не вперше в українській науковій літературі у названій праці, аналізуючи життя і діяльність Дон Боска, ставить завдання розгадати феномен святості. В етнологічній науці розгляд понять «святість», «святий» має виключно важливе значення,

як невід'ємна категорія народної свідомості, народної філософії і культури. При цьому приходиться до переконання, що ні розум, ні характер не пояснюють, «в чому лежала таємниця його фaszинуючого впливу на людей, особливо на молодь і в чому лежала таємниця його успіхів» [5, с. 190].

Один із розділів твору присвячений детальному аналізу превентивної системи виховання Дона Боска. Фактично є дві системи виховання: репресивна і превентивна. Прийоми репресивної системи — добре відомі в радянській і пострадянській педагогіці, не тільки шкільній, а й сімейній, коли виховник стоїть на сторожі дисципліни. У випадку порушення певних правил педагог карає. Репресивна система керується ригоризмом, часто-густо дріб'язковим, відтак страхом молоді перед покаранням, що веде до непорозуміння і конфліктів, викривленого розвитку дитини. Превентивна система передбачає таку дбайливу опіку, щоб молодь розуміла доцільність приписів і добровільно їм підпорядковувалася. У чому ж конкретно має полягати діяльність педагога, коли він хоче працювати згідно з запобіжною системою? Для пізнання педагогічного мислення о. Боска українська дослідниця простудіювала його літературну спадщину, а також архівні матеріали Салезіянського інституту в Торіно. Їй вдалося в загальному реконструювати «суцільну будівлю його педагогіки» [5, с. 95]. Стараннями о. Євгена Небесняка розділ «Педагог» із названої нами праці Мілени Рудницької було видано в Україні окремою книжкою [6], отже ця частина дослідження стала доступною широкому читачеві, та, з огляду на серйозне наукове опрацювання проблеми, хоч би пунктирно вважаю за потрібне передати суть узагальнень та висновків ученої.

Насамперед згідно з запобіжною системою Дона Боска у вихованні молоді необхідна **планомірна організація** всього дня, тобто дитина повинна бути весь час зайнята. Друге: з молодими людьми поряд постійно повинні бути **вихователі**. Дон Боско апелює до своїх послідовників, щоб вони були **разом з молоддю** у школі і церкві, на прогулянках і в театрі, на шкільному подвір'ї і на спортивному майданчику, цікавитися тим, що цікавить юнацтво. Це не означає поліцейського контролю з боку вчителів, а навпаки — дружні товариські відносини. Отже, складний процес соціологізації дітей та молоді згідно з педагогікою Дона Боска вихователь має спрямовува-

ти в колію моральних зразків. Таке завдання неможливо виконувати без взаємної довіри між вихованцями і педагогами. **Довіра як педагогічний засіб** опирається на **любові вчителя до своїх вихованців**. У виховній системі торінського священика центральне місце займає саме любов.

На відміну від авторитарної системи, де авторитет педагога базується на суворій його недоступності, Дон Боско твердив: хто хоче мати авторитет, мусить здобути любов. Тільки тоді вчитель зможе формувати характер дитини, може давати поради і робити зауваження. Як же прихилити серце молоді? Отець Боско відповідав на це питання просто: «Якщо хочете, щоб молодь вас любила, — любіть». Мало того, що **любов учитель повинен виявляти**. Святий Боско уболівав, що діти найчастіше не відчують ніжності та ласки не тільки від виховників, але й від батьків. «Любов повинна лежати в основі кожної виховної дії. Любов є критерієм виховних засобів. Любов є передумовою і запорукою успішності виховання» [5, с. 211], — навчав Апостол молоді своїх співробітників-салезіян.

Застосування виховного методу залежить від характеру дитини. Щоб пізнати дитину, Дон Боско рекомендував учителям записувати свої спостереження про кожного учня: що робить і говорить вихованець, як поводить себе з товаришами, як відноситься до вчителів, звертати увагу на його звички. Тобто йдеться про початкове емпіричне вивчення молодої людини, відтак **індивідуальний підхід** до кожної з них, застерігав поводитися з учнями за стандартною схемою. Дон Боско вперше в історії педагогіки підняв питання **пошани гідності дитини та її свободи**. Неприйнятним і недопустимим для священика Боска було принижувати дитину, піднімати на глум, глузувати з неї. З ригористичної системи він виключив педантичний зовнішній порядок: непорушне сидіння під час уроків із складеними на парті руками, заборона активності під час перерв, покірливість старшим.

В педагогічній системі Дона Боска значне місце займає **дозвілля**. Ігри, спорт, веселі розваги він вважав необхідними не тільки для розвитку тіла, а й душі. Причому вихователь не мав стояти осторонь і спостерігати за грою, що часто скоує ініціативу дітей, їх свободу, а приймати участь у всіх забавах молоді. Мандрівки для пізнання рідного краю, підготовка до релігійних свят, репетиції, робота у різних

аматорських гуртках — всюди співтоваришами молоді мають бути педагоги.

«На думку Дона Боска обов'язком вихователя є оточити молодь атмосферою вдоволення і щастя», — пише Мілена Рудницька. З цього огляду цікавий лист священника до своїх співробітників, де він наголошував: «Треба перш за все робити охоче те, що дітям справляє радість: тоді й діти робитимуть охоче те, що справляє радість вихователям». Причому в душі дитини **моральні цінності повинні асоціюватися із приємним і радісним**, мораль не повинна співвідноситися із чимось неприємним і нецікавим, нудним [5, с. 220].

Превентивна система виховання абсолютно відрізняється від репресивної трактуванням **покарань і нагород**. Дон Боско вважав, що кара буде зводитися до мінімуму, якщо вихователь перебуватиме у товаристві молоді. Він категорично **засуджував фізичні покарання**, які шкідливо впливають на характер дитини. Радив також **не карати дитину в чийсь присутності**. Вважав **неприпустими колективні покарання**, оскільки вони суперечать принципу справедливості: невинні не повинні підлягати покаранням. Дон Боско давав докладні інструкції своїм співробітникам та послідовникам щодо того, як не можна карати. Насамперед педагог повинен упевнитися, чи учень розуміє свою провину, тобто мотивацію кари. Допустимими є тільки покарання морального характеру: наприклад, стримана поведінка вчителя стосовно винуватця. Девіз святого Боска: «Ніколи не ранили, завжди підтримувати; будувати, а не руйнувати. Бути готовим до прощення, неохочим до карання, дуже готовим до забуття провин» [5, с. 232]. Стосовно нагород Дон Боско рекомендував **ніколи не хвалити учня прилюдно**, оскільки це також шкідливо впливає на формування характеру, може розвинути зарозумілість, зверхне ставлення до товаришів, до того ж, менш здібні учні відчуватимуть приниження. Нагорода — це ласкавий погляд педагога, добре слово, довіра і прихильність.

Говорячи про засади превентивної системи виховання італійського священника, Мілена Рудницька у праці «Дон Боско. Людина. Педагог. Святий» наголошує: «Довір'я, доброта і любов — оце три головні чинники запобіжної виховної системи, три стовпи виховної профілактики» [5, с. 48]. Хоч у XIX ст. ще не було ні педології, ні психологічної педагогіки, Дон

Боско будував свою педагогічну діяльність на виховних засобах, які були спрямовані на повагу до індивідуального характеру вихованця. Мілена Рудницька перша в українській науковій літературі дослідила і сформувала головні положення педагогічного мислення Дон Боска. Насамперед українська авторка виокремила проблему **мети виховання** в контексті розгляду його системи освіти. Педагог Джованні Боско не ставив своїм завданням дати дах над головою чи теплу страву безпритульним підліткам і привітне ставлення до них. Не було для нього метою — дати вихованцям знання, щоб вони могли дати собі раду в житті. Ці завдання підпорядковувалися вищій цілі — **релігійній**. «Релігія й розум — то два стовпи, на яких спирається вся моя виховна система. Справжня релігія, щира релігія, що керує життям молоді, і розум, що пристосовує святі релігійні принципи до кожного конкретного випадку, — в цих двох словах міститься вся практикована мною система виховання» [6, с. 44], — цитує Рудницька записи Дона Боска. В центрі релігійного виховання стояли: **Сповідь, Причастя і культ Богородиці**, які Дон Боско вважав основними джерелами духовного життя особистості. Наука релігії охоплювала такі предмети: катехизис, Святе Письмо та історію Церкви.

Нинішня пострадянська людина дотепер сприймає релігію як щось суворе; переконана, що Євангеліє проповідує похмурий погляд на світ і життя. Згідно ж із вченням Дона Боска релігія має асоціюватися з достойним, цінним і привабливим — реаліями, які підносять людину до Бога, наповнюють її спокоєм і щастям. Дон Боско застерігав від нудних моралізувань педагога. До своєї педагогічної системи він включив Сповідь, як один із найважливіших виховних засобів. Мілена Рудницька, глибоко вивчивши запобіжну систему святого, підкреслює наступне: «... щоб зрозуміти суть педагогіки Дона Боска, треба пам'ятати, що її джерела лежали не у сфері емоціонального життя, ані у сфері інтелектуальних здібностей, навіть не у сфері етики. Його педагогіка зродилася в сфері релігії» [5, с. 250—251].

Святий Боско розглядав **виховання як частину євангелізації**. Нинішні його послідовники дивляться на зв'язок між вихованням та євангелізацією як на місію «євангелізації виховуючи і виховання євангелізуючи», отже: «Виховання є справжнім лише тоді, коли воно уважно і з повагою ставиться до всіх ас-

пектів особистості дитини, підлітка, юнака, коли воно спрямоване на всеціле, інтегральне становлення особистості, відкриваючи їй шлях на надприродний рівень. Євангелізація зі свого боку має сама в собі виховну цінність, оскільки намагається перемінити серце, будуючи нову особу...» [4, с. 2].

В останні роки після багаторічного панування тоталітарного режиму з ригористичними методами виховання превентивна педагогіка почала знаходити прихильників і в Україні. Однак у загальноосвітніх навчальних закладах вона не дає такого результату, як у салезіянських школах. Причина полягає в тому, що з цієї системи виключається її релігійна складова, яка становить базу виховного процесу запобіжної системи, побудови відносин між дирекцією і вчителями, вчителями й учнями, дирекцією й учнями, вчителями і батьками, батьками і дирекцією. Не можна досягнути позитивних наслідків, формально використовуючи зовнішні засоби впливу превентивної системи, вилучивши із цієї методи саме її серце — мету, її квінтесенцію, а саме: навчити застосовувати християнські принципи у повсякденному сімейному, громадському, політичному житті.

1. Б. а. Виховуймо найчисленнішу народну інтелігенцію // Прапор. Місячник суспільно-політичний й економічний для русько-галицького духовенства. — 1899. — Ч. 7.
2. Б. а. Рец.: Отець Іоанн Боско. Його життя і діла // Прапор. Місячник суспільно-політичний й економічний для русько-галицького духовенства. — 1899. — Ч. 11.
3. Вігано Анджело (о.). Передмова // Боско Т. Салезіянська родина праведників / перекл. з італ. о. Лев Гайдуківський, СДП. — Львів, 2007. — 178 с.
4. Паскуаль Чавез Вілануева (Генеральний Настоятель). Коментар гасла 2010 / Паскуаль Чавез Вілануева; перекл. з італ. — Львів, 2010. — 19 с.

5. Рудницька Мілена. Дон Боско. Людина. Педагог. Святий / Мілена Рудницька. — Рим, 1963. — 338 с.
6. Рудницька Мілена. Св. Іван Боско. Педагог молоді. Виховна «запобіжна система» оо. Салезіян / Мілена Рудницька. — Львів: Салезіянське видавництво «Дон Боско», 2007. — 73 с.
7. Сапеляк Андрій (єпископ). Отець-прелат Кирило Селецький. Засновник монашеских згромаджень / Андрій Сапеляк. — Львів, 2004. — 116 с.
8. Селецький Кирило (о.). Отець Іоанн Боско. Його життя і діяльність / Кирило Селецький. — Львів, 1992. — 190 с.
9. Боско Терезій. Дон Боско. Новая биография / Терезій Боско. — СПб., 2003. — 464 с.
10. Хуан Векки (Генеральный Настоятель). События в Церкви и семье / Векки Хуан // Документы Генерального Совета Салезианского Общества Святого Иоанна Боско / перев. с итал. Татьяна Тихоновой. — СПб., 1998. — С. 4—42.

Oksana Sapeliak

ON PREVENTIVE EDUCATIONAL SYSTEM OF SALESIAN SOCIETY

In the article have been put some problems not yet considered in Ukrainian ethnology as for preventive educational system in upbringing of children and adolescents founded by Italian clergyman, saint Giovanni Bosco.

Keywords: preventive educational system, repressive educational system, Don Bosco, Salesians.

Oksana Sapeliak

ПРЕВЕНТИВНАЯ СИСТЕМА ВОСПИТАНИЯ ОБЩЕСТВА САЛЕЗИАН

В статье поднимаются вопросы, не исследованные в украинской этнологии, о превентивной системе воспитания детей и молодежи, основателем которой был итальянский священник, святой Джованни Боско.

Ключевые слова: превентивная система воспитания, репрессивная система воспитания, Дон Боско, салезиане.